

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Розвиток господарської діяльності обумовлюється використанням принципово нових технологій, прогресивними організаційними і управлінськими рішеннями в інноваційній діяльності. Зростає роль спеціалістів, що володіють знаннями з модернізації усіх сфер народного господарства. Особливо помітним це стає у будівництві із запровадженням засобів інжинірингу.

Інжинірингова діяльність у будівництві – це вид інноваційної діяльності, що забезпечує, з одного боку, ефективне використання інвестицій, а з другого – впровадження новітніх технологій. Її визначення міститься у Законі України «Про архітектурну діяльність» – це діяльність з надання послуг інженерного та технічного характеру, до яких належать проведення попередніх техніко-економічних обґрунтувань і досліджень, експертизи проекту, розробка програм фінансування будівництва, організація виготовлення проектної документації, проведення конкурсів і торгів, укладання договорів підряду, координація діяльності всіх учасників будівництва, а також здійснення технічного нагляду за будівництвом об'єкта архітектури та консультації економічного, фінансового або іншого характеру [1]. Результатом цієї діяльності є певні здобутки інтелектуального характеру, що можуть бути використані для підвищення ефективності будівництва. Проте об'єкти інжинірингу не віднесені чинним законодавством до об'єктів права інтелектуальної власності, внаслідок чого вони позбавлені відповідного правового захисту. Ця проблема є однією із тих, що стримує розвиток інжинірингової діяльності у будівництві та призводить до судових спорів між суб'єктами господарювання.

Правові питання визнання об'єктів інжинірингу об'єктами права інтелектуальної власності залишаються поза увагою вітчизняних вчених-юристів. Це пов'язано з тим, інжиніринг в Україні ще знаходиться у стадії

становлення, а ринок таких послуг розвивається в основному за рахунок залучення іноземного капіталу. Ще одним чинником недостатнього дослідження об'єктів інтелектуальної власності, які створюються в процесі інжинірингової діяльності, виступають недоліки законодавства, яке не містить спеціальних правових норм для регламентації інжинірингових відносин.

Наведене вказує на актуальність дослідження зазначених питань, метою якого є обґрунтування положень щодо віднесення об'єктів інжинірингу до об'єктів права інтелектуальної власності та формулювання відповідних пропозицій із вдосконалення законодавства у цій сфері.

Відповідно до ч. 1 ст. 420 Цивільного Кодексу України до об'єктів права інтелектуальної власності належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення; комерційні таємниці. Як бачимо, об'єкти інжинірингу серед них відсутні.

Чинне законодавство надає у сфері будівництва правовий захист лише обмеженому колу об'єктів права інтелектуальної власності. Так, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» відносить до об'єктів авторського права твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва. А ст. 29 Закону України «Про архітектурну діяльність» розширює цей перелік за рахунок включення до нього також планів, креслень, пластичних творів, ілюстрацій, карт та ескізів, що стосуються архітектури. Останнє положення критично сприймається деякими науковцями. Зокрема, А.Є. Греков обґрунтовує існування в галузі архітектурної діяльності єдиного об'єкту авторського права – твору архітектури, а вищенаведені норми Закону України «Про архітектурну діяльність», на його думку, не відповідають доктрині авторського права – це пов'язано з тим, що у разі зміни об'єктивної форми вираження думок автора первісний авторський задум не змінюється, при цьому не виникає новий твір і, як наслідок, новий об'єкт авторського права [2, с. 4].

Повний перелік об'єктів інжинірингу у законодавстві відсутній. Результатом такої діяльності можуть бути технічні завдання, звіти з наукових досліджень у будівництві, проектні пропозиції і висновки про техніко-економічні обстеження будівельних об'єктів, технічна, проектна і конструкторська документація, звіти про проведені інженерно-розвідувальні роботи для будівництва об'єктів тощо. На разі об'єктами права інтелектуальної власності визнається лише проектна документація. А тому захищеними є лише вузьке коло будівельників – архітекторів проектів [3, с. 10].

Об'єкти інжинірингу є близькими за правовою природою до раціоналізаторських пропозицій. Раціоналізація як форма технічної творчості передбачає створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва і застосовуваної техніки або складу матеріалів. Раціоналізаторська пропозиція є новою для підприємства, якому вона подана, якщо згідно з наявними на даному підприємстві джерелами інформації ця або тотожна поданій пропозиція не була відома в мірі, достатній для її практичного використання. Проте результати інтелектуальної творчості, створені під час здійснення інжинірингової діяльності, на відміну від раціоналізаторських пропозицій, можуть бути корисні не лише підприємству, якому вони подані. Крім цього, у більшості випадків авторами об'єктів інжинірингу виступають не працівники підприємства, для якого вирішується конкретна проблема щодо оптимізації будівельного процесу, а інженери-будівельники сторонньої інжинірингової компанії.

На доцільність надання об'єктам інжинірингу такого правового захисту, який мають інші об'єкти права інтелектуальної власності, вказують і матеріали судової практики. Так, у 2012 році Господарським судом міста Києва розглянуто справу за позовом Публічного акціонерного товариства «Український зональний науково-дослідний і проектний інститут по цивільному будівництву» до Національного спортивного комплексу «Олімпійський». Позивачем висувалися вимоги про стягнення компенсації за порушення прав інтелектуальної власності за використання без дозволу на архітектурних рішеннях при розробці оригінальної форми опори консольного типу, які підтримують «чашу» трибун стадіону. У задоволенні позову було

відмовлено у зв'язку з недоведеністю позивачем авторських прав на зазначені архітектурні рішення [4]. Цей приклад є додатковим аргументом щодо важливості визнання творчих розробок, здійснюваних під час здійснення інжинірингової діяльності у будівництві, об'єктами права інтелектуальної власності з наданням їм відповідного захисту.

Досвід управління інноваційними процесами свідчить, що головним у конкурентній боротьбі стає не організація будівельного виробництва, а сфера попередніх техніко-економічних обґрунтувань і досліджень. На їх виконання і спрямована інжинірингова діяльність. Більшості з її результатів притаманний творчий та пошуковий характер, а тому її об'єкти можуть бути віднесені до об'єктів права інтелектуальної власності.

Таким чином, для забезпечення охорони прав фахівців з будівельного виробництва, що _исувають науково обґрунтовані пропозиції, необхідно віднести об'єкти інжинірингу до об'єктів права інтелектуальної власності з внесенням відповідних доповнень до ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України. Реалізація вказаної пропозиції сприятиме розвитку інтелектуального потенціалу будівельників, підвищить ефективність діяльності інжинірингових компаній.

Література:

1. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 р. № 687–XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 31. – Ст. 246 (зі змін та допов.).
2. Греков Є.А. Авторське право на твори архітектури: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Є.А. Греков ; НДІ приват. права і підприємництва Акад. прав. наук України. — К., 2007. — 20 с.
3. Ізарова І.О. Деякі проблеми визначення правового статусу архітектора / І. Ізарова // Віче. – 2010. – № 2. – С. 9-12.
4. Рішення Господарського суду м. Києва за позовом ПАТ «Український зональний науково-дослідний і проектний інститут по цивільному будівництву» до НСК «Олімпійський» (Справа № 12/44) від 07

листопада 2012 р. [Електронний ресурс] // Правоскоп. – Режим доступу: <http://pravoscope.com/act-rishennya-12-44-prokopenko-1-v-07-11-2012-majnovi-spori-s>

Кириченко Ігор Олегович – здобувач НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України